Λειτουργικά Συστήματα Ι Ασκήσεις Πράξης

Τμήμα Μηχανικών Πληροφορικής & Υπολογιστών Σχολή Μηχανικών

Βασικές Εντολές, Αρχεία και Κατάλογοι

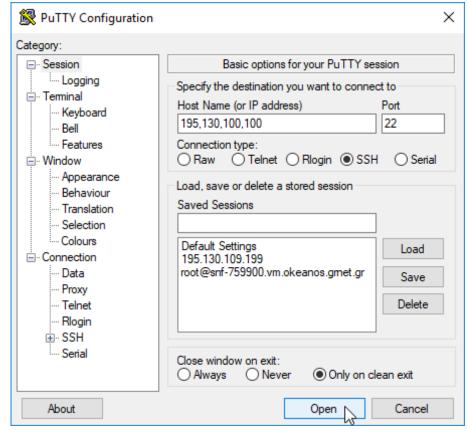
Σύνδεση - Αποσύνδεση

- Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 80 η σύνδεση των χρηστών σε ένα κεντρικό σύστημα UNIX γινόταν αποκλειστικά μέσω τερματικών. Τα τερματικά είναι συσκευές που αποτελούνται από οθόνη, πληκτρολόγιο και σειριακή θύρα με την οποία επικοινωνούν με το σύστημα.
- Το τερματικό VT100 της DEC ήταν ένα από τα πρώτα τερματικά που υποστήριξαν ακολουθίες Escape για τον έλεγχο του κέρσορα. Παρουσιάστηκε το 1978, είχε ανάλυση οθόνης 80x24 χαρακτήρες και η επικοινωνία με το κεντρικό σύστημα μπορούσε να γίνει με ταχύτητες έως 19.200 bit/s.

Σύνδεση - Αποσύνδεση

Στις μέρες μας η σύνδεση σε έναν απομακρυσμένο υπολογιστή με λειτουργικό σύστημα UNIX ή Linux γίνεται συνήθως από προσωπικούς υπολογιστές μέσω δικτύου με ένα πρόγραμμα εξομοίωσης τερματικού. Ο τερματισμός μιας συνόδου γίνεται με την εντολή exit ή logout.

Ο τερματισμός του συστήματος γίνεται με την εντολή **shutdown** με αυτόματη ενημέρωση όλων των χρηστών.

Εντολές

- Στο UNIX/GNU Linux μια εντολή είναι ένα πρόγραμμα το οποίο μπορεί να εκτελεστεί.
- Για να εκτελέσουμε μια εντολή αρκεί να γράψουμε το όνομά της και να πατήσουμε το πλήκτρο [Enter].
- Το σύστημα είναι λιτό στις εκφράσεις του.
- Αν κάποια εντολή εκτελεστεί σωστά τότε ο φλοιός δεν παράγει κάποιο μήνυμα επιβεβαίωσης.
- Μήνυμα θα εμφανιστεί μόνο στην περίπτωση που η εκτέλεση της εντολής αποτύχει για κάποιο λόγο.
- Όπως ήδη αναφέραμε, ορισμένες από τις εντολές είναι ενσωματωμένες στο φλοιό, ενώ άλλες υπάρχουν σαν αυτόνομα προγράμματα.

Η πρόσβαση στις ενσωματωμένες σελίδες βοήθειας του συστήματος παρέχεται από την εντολή **man** (manual page). Η σύνταξη της εντολής έχει ως εξής:

man [OPTION...] [SECTION] PAGE...

όπου OPTION είναι προαιρετικές επιλογές που τροποποιούν τη συμπεριφορά της εντολής, SECTION η ενότητα στην οποία είναι ενταγμένη η εντολή και PAGE η σελίδα τεκμηρίωσης που επιθυμούμε.

Για να δούμε τη χρήση και τις δυνατότητες της ίδιας της εντολής man, πληκτρολογούμε την εντολή:

[ELP _

\$ man man

```
MAN(1)
                                       Manual pager utils
                                                                                         MAN(1)
NAME
      man – an interface to the on–line reference manuals
SYNOPSIS
      man [-C file] [-d] [-D] [--warnings[=warnings]] [-R encoding] [-L locale] [-m sys-
      tem[,...]] [-M path] [-S list] [-e extension] [-i|-I] [--regex|--wildcard] [--names-only]
       [-a] [-u] [--no-subpages] [-P pager] [-r prompt] [-7] [-E encoding] [--no-hyphenation]
       [--no-justification] [-p string] [-t] [-T[device]] [-H[browser]] [-X[dpi]] [-Z] [[section]
      page[section] ...
      man –k [apropos options] regexp ...
      man -K [-w|-W] [-S list] [-i|-I] [--regex] [section] term ...
      man –f [whatis options] page ...
      man -1 [-C file] [-d] [-D] [--warnings[=warnings]] [-R encoding] [-L locale] [-P pager]
       [-r prompt] [-7] [-E encoding] [-p string] [-t] [-T[device]] [-H[browser]] [-X[dpi]] [-Z]
      file
      man -w|-W [-C file] [-d] [-D] page ...
      man -c [-C file] [-d] [-D] page ...
      man [-?V]
```

DESCRIPTION

man is the system's manual pager. Each page argument given to man is normally the name of a program, utility or function. The manual page associated with each of these arguments is then found and displayed. A section, if provided, will direct man to look only in that section of the manual. The default action is to search in all of the available sections following a pre-defined order ("1 n l 8 3 2 3posix 3pm 3perl 3am 5 4 9 6 7" by default, unless overridden by the SECTION directive in /etc/manpath.config), and to show only the first page found, even if page exists in several sections.

The table below shows the <u>section</u> numbers of the manual followed by the types of pages they contain.

- 1 Executable programs or shell commands
- 2 System calls (functions provided by the kernel)
- <u> 3 Library calls (functions within program librari</u>es)

Οι σελίδες τεκμηρίωσης είναι οργανωμένες στις ενότητες:

- Προγράμματα και εντολές φλοιού
- Κλήσεις συστήματος
- Συναρτήσεις βιβλιοθήκης
- Ειδικά αρχεία
- Μορφές αρχείων
- Παιχνίδια
- Διάφορα
- Εντολές διαχείρισης συστήματος
- Μη τυποποιημένες ρουτίνες πυρήνα

- Η εντολή man 1 printf θα εμφανίσει την τεκμηρίωση για την εντολή printf της ενότητας User Commands, ενώ η εντολή man 3 printf θα εμφανίσει την τεκμηρίωση της ομώνυμης συνάρτησης της ενότητας Linux Programmer's Manual.
- Αν θέλουμε να εντοπίσουμε όλες τις αναφορές ενός στοιχείου στις σελίδες τεκμηρίωσης του συστήματος χρησιμοποιούμε την επιλογή -k:

```
$ man -k ^printf
printf (1) - format and print data
printf (3) - formatted output conversion
```

- Ο χαρακτήρας ^ πριν από το όνομα του στοιχείου περιορίζει την αναζήτηση στα στοιχεία που το όνομά τους αρχίζει από τη συγκεκριμένη λέξη. Σε διαφορετική περίπτωση θα εμφανιστούν και καταχωρίσεις όπως fprintf, sprintf, vsnprintf κ.τ.λ..
- Εναλλακτικά μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την επιλογή
 --help κάθε εντολής, η οποία δείχνει συνοπτικά τη χρήση της:

```
$ whoami --help
Usage: whoami [OPTION]...
Print the user name associated with the current
effective user ID
```

Συντάπτες Κειμένου

Όλες οι διανομές διαθέτουν έναν μεγάλο αριθμό από συντάκτες κειμένου για τη δημιουργία αρχείων κειμένου ή την επεξεργασία των αρχείων διαμόρφωσης του συστήματος. Οι πιο γνωστοί συντάκτες κειμένου που λειτουργούν σε μορφή κειμένου είναι:

- emacs
- jed
- pico και nano
- Vi

Αντίστοιχα προγράμματα για γραφικό περιβάλλον: gedit, kedit, kwrite, Geany και gVim.

Συντάντες Κειμένου

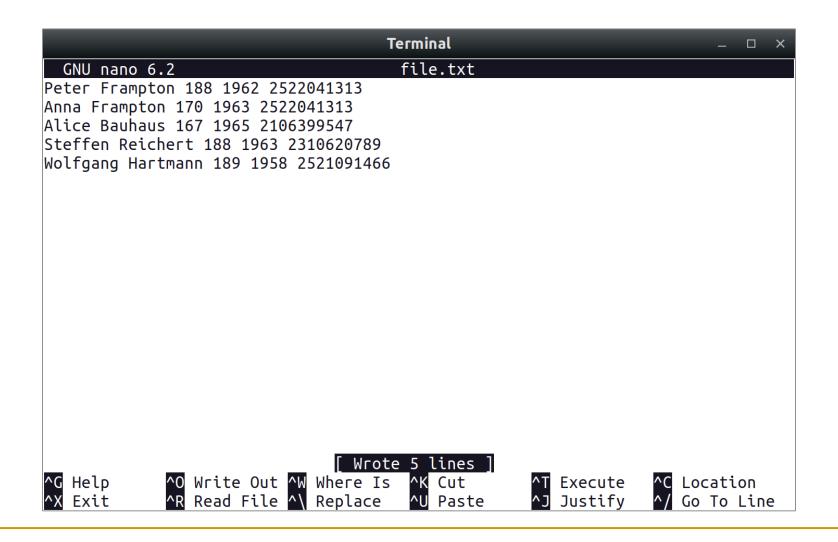
Μπορούμε να ξεκινήσουμε τον συντάκτη κειμένου **nano** πληκτρολογώντας την ομώνυμη εντολή στην προτροπή του φλοιού ή να προσθέσουμε και ένα όνομα αρχείου ως όρισμα. Αν το αρχείο υπάρχει στον τρέχοντα κατάλογο θα το ανοίξει για επεξεργασία, διαφορετικά θα θεωρήσει πως πρόκειται για ένα νέο αρχείο.

Για να δημιουργήσουμε με το nano ένα απλό αρχείο κειμένου με όνομα file.txt:

\$ nano file.txt

Εμφανίζεται η οθόνη του nano, που αποτελείται κυρίως από την περιοχή εισαγωγής κειμένου και μία συνοπτική αναφορά εντολών στο κάτω της μέρος.

Συντάκτες Κειμένου

Συντάντες Κειμένου

Οτιδήποτε πληκτρολογήσουμε θεωρείται ως κείμενο προς εισαγωγή εκτός από κάποιους συνδυασμούς πλήκτρων με το πλήκτρο [Ctrl] που συμβολίζεται με τον χαρακτήρα ^. Έτσι για παράδειγμα, η αποθήκευση του αρχείου (Write Out) γίνεται με τον συνδυασμό πλήκτρων [Ctrl]+[O].

Πληκτρολογούμε τα δεδομένα της εικόνας και πατάμε τον συνδυασμό πλήκτρων [Ctrl]+[X] για να τα αποθηκεύσουμε τα δεδομένα στο αρχείο και να τερματίσουμε το πρόγραμμα (Exit). Αν δεν έχουμε κάνει αποθήκευση μέχρι εκείνη τη στιγμή απαντάμε θετικά στο μήνυμα Saved modified buffer? που εμφανίζεται πατώντας το πλήκτρο [Y].

Όλοι οι χρήστες όταν συνδέονται σε ένα σύστημα GNU/Linux έχουν ως τρέχοντα κατάλογο εργασίας τον προσωπικό τους κατάλογο. Οι προσωπικοί κατάλογοι έχουν την ίδια ονομασία με το όνομα του χρήστη και βρίσκονται κάτω από τον κατάλογο /home.

Η εντολή **pwd** (**p**rint **w**orking **d**irectory) εμφανίζει την απόλυτη διαδρομή του καταλόγου στον οποίο βρισκόμαστε:

Για να εμφανίσουμε τα περιεχόμενα ενός καταλόγου χρησιμοποιούμε την εντολή **Is** (list), η οποία εμφανίζει ταξινομημένα κατ' αύξουσα αλφαβητική όλα τα αρχεία του τρέχοντος καταλόγου εργασίας, εκτός από αυτά που το όνομά τους αρχίζει με τελεία. Η γενική μορφή σύνταξης της εντολής είναι:

Is [OPTION]... [FILE]...

Η εντολή ls διαθέτει πάρα πολλές επιλογές που εξειδικεύουν τη λειτουργία της. Το όρισμα FILE αντιπροσωπεύει τον κατάλογο του οποίου τα περιεχόμενα θέλουμε να εμφανίσουμε.

Αν δεν δοθεί κατάλογος ως όρισμα εμφανίζει τα περιεχόμενα του τρέχοντα καταλόγου. Αν το όρισμα είναι ένα ή περισσότερα αρχεία εμφανίζει πληροφορίες μόνο για τα συγκεκριμένα αρχεία.

```
$ ls  # contents of current directory
file.txt
$ ls /  # contents of root directory
bin dev home lib64 media opt root sbin sys
Usr boot etc initrg.img lib mnt proc tmp
var vmlinuz
```

Οι πιο σημαντικές από τις επιλογές της εντολής είναι:

-a, --all Εμφανίζει και τα αρχεία που το όνομά τους αρχίζει με τελεία (κρυφά αρχεία).

-d, --directory Εμφανίζει λεπτομέρειες για τον κατάλογο και όχι τα περιεχόμενά του.

-l Εμφανίζει επιπρόσθετες πληροφορίες για κάθε αρχείο.

-r, --reverse Εμφανίζει τα αρχεία με αντίστροφη σειρά ταξινόμησης

-R Εμφανίζει αναδρομικά τα περιεχόμενα ενός καταλόγου και των υποκαταλόγων του

Για να εμφανίσουμε επιπρόσθετες πληροφορίες για τα περιεχόμενα ενός καταλόγου χρησιμοποιούμε την επιλογή -Ι: \$ ls -1 /etc/perl total 4 drwxr-xr-x 2 root root 4096 Jun 8 15:35 Net Για να εμφανίσουμε τις παραπάνω πληροφορίες μαζί με τα κρυφά αρχεία πρέπει να συνδυάσουμε τις επιλογές -Ι και -a: \$ ls -al /etc/perl total 20 drwxr-xr-x 3 root root 4096 Oct 12 drwxr-xr-x 145 root root 12288 Nov 2 19:43 drwxr-xr-x 2 root root 4096 Jun 8 15:35 Net

Για να εμφανίσουμε πληροφορίες για έναν κατάλογο και όχι τα περιεχόμενά του χρησιμοποιούμε την επιλογή -d όπως δείχνει η εντολή που ακολουθεί:

```
$ ls -ld /dev  # display directory information
drwxr-xr-x 18 root root 3100 Feb 11 17:17 /dev
```

Η μετάβαση σε έναν άλλον κατάλογο του συστήματος γίνεται με την εντολή **cd** (change directory) με όρισμα την απόλυτη ή σχετική διαδρομή του καταλόγου, τον οποίο θέλουμε να κάνουμε τρέχοντα.

Για παράδειγμα, αν θέλουμε να μεταβούμε στον κατάλογο /tmp θα χρησιμοποιήσουμε την εντολή:

```
$ cd /tmp
```

Για να επιστρέψουμε με τον πιο σύντομο τρόπο από οποιοδήποτε σημείο στον προσωπικό μας κατάλογο δίνουμε την εντολή cd χωρίς όρισμα:

```
$ cd
$ pwd
/home/nemo
```

home directory

Χαρακτήρες μπαλαντέρ

Ο φλοιός χρησιμοποιεί κάποιους χαρακτήρες που έχουν ειδική σημασία και ονομάζονται χαρακτήρες μπαλαντέρ (wildcards). Οι χαρακτήρες αυτοί χρησιμοποιούνται στην αναφορά αρχείων και καταλόγων και επιτρέπουν στις εντολές να ενεργήσουν σε περισσότερα αρχεία τη φορά. Καθώς ερμηνεύονται από τον φλοιό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν από οποιοδήποτε εντολή.

Ακολουθούν οι χαρακτήρες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για αντικατάσταση ονομάτων αρχείων (shell expansion) από τον φλοιό:

Χαρακτήρες μπαλαντέρ

- Ο χαρακτήρας * υποκαθιστά οποιονδήποτε αριθμό χαρακτήρων στη θέση του. Έτσι για παράδειγμα, η εντολή ls file.* θα εμφανίσει αρχεία με ονόματα file.txt, file.c, file.html κ.τ.λ. Δηλαδή αρχεία που το όνομά τους αρχίζει με τη λέξη file, ακολουθεί ο χαρακτήρας τελεία και οποιοσδήποτε αριθμός χαρακτήρων.
- Ο χαρακτήρας ? υποκαθιστά οποιονδήποτε χαρακτήρα στη θέση του. Η εντολή Is file?.txt θα εμφανίσει αρχεία με ονόματα file1.txt, fileX.txt κ.τ.λ.. Δηλαδή αρχεία που το όνομα τους αρχίζει με τη λέξη file και ακολουθεί ένας οποιοσδήποτε χαρακτήρας και το .txt.

Χαρακτήρες μπαλαντέρ

Οι τετράγωνες αγκύλες [] υποκαθιστούν έναν μόνον χαρακτήρα από το σύνολο των χαρακτήρων που περιέχουν. Για παράδειγμα, η εντολή **ls file[1-5].[a-zA-Z]** εμφανίζει αρχεία όπως file1.a, file2.c, file3.R. Δηλαδή αρχεία που αρχίζουν με τη λέξη *file* και ακολουθούν ένας χαρακτήρας που είναι τα ψηφία 1, 2, 3, 4 ή 5, η τελεία και ένα πεζό ή κεφαλαίο γράμμα της λατινικής αλφαβήτου. Όταν ο χαρακτήρας! είναι ο πρώτος από τους χαρακτήρες του συνόλου, οι τετράγωνες αγκύλες υποκαθιστούν έναν χαρακτήρα που δε βρίσκεται στη λίστα. Η εντολή Is file[!5] εμφανίζει αρχεία όπως file1, file2, fileX αλλά όχι το file5.

Η εντολή cp (copy) δημιουργεί αντίγραφα αρχείων. Η σύνταξή της έχει τη μορφή:

cp [OPTION]... [SOURCE]... DIRECTORY

όπου SOURCE είναι το αρχείο ή τα αρχεία που θέλουμε να αντιγράψουμε και DIRECTORY ο κατάλογος στον οποίο θέλουμε να αντιγραφούν.

Αν θέλουμε, για παράδειγμα να αντιγράψουμε το αρχείο file.txt στον κατάλογο /tmp θα χρησιμοποιήσουμε την εντολή:

\$ cp file.txt /tmp

Για να αντιγράψουμε ένα αρχείο στον τρέχοντα κατάλογο εργασίας χρησιμοποιούμε την τελεία:

```
$ cp /etc/hosts.allow . # in current directory
```

Η επιλογή -r (recursive) είναι ίσως η σημαντικότερη επιλογή της εντολής, καθώς όταν χρησιμοποιείται για την αντιγραφή καταλόγων αντιγράφει αναδρομικά όλα τα αρχεία και τους υποκαταλόγους. Η επόμενη εντολή cp αντιγράφει τον προσωπικό κατάλογο του χρήστη (με όλα τα περιεχόμενά του) στον κατάλογο /tmp:

```
$ cp -r ~ /tmp # copy directories recursively
```

Η εντολή touch τροποποιεί την ημερομηνία και ώρα πρόσβασης και τροποποίησης ενός αρχείου στην τρέχουσα ώρα. Η σύνταξή της έχει την παρακάτω μορφή:

touch [OPTION]... FILE...

Η παράμετρος FILE αντιπροσωπεύει τα αρχεία των οποίων θέλουμε να αλλάξουμε τη χρονοσήμανση (timestamp). Τα λειτουργικά συστήματα UNIX/Linux υπολογίζουν τον υφιστάμενο χρόνο ως αριθμό δευτερολέπτων που πέρασαν από την 1/1/1970 (UNIX Epoch). Αν δοθεί όρισμα ένα όνομα αρχείου που δεν υπάρχει τότε δημιουργείται ένα νέο κενό αρχείο με το όνομα αυτό.

Οι πιο σημαντικές επιλογές της εντολής touch είναι:

- -a αλλάζει τη χρονοσήμανση προσπέλασης (access time atime)
- **-c** δεν δημιουργεί νέο αρχείο
- -d STRING δε χρησιμοποιείται η τρέχουσα ημερομηνία και ώρα αλλά αυτή που δίνεται από την τιμή STRING. Το αλφαριθμητικό αυτό έχει διάφορες μορφές όπως "2018-02-22 10:32:42".
- -m αλλάζει η χρονοσήμανση τροποποίησης (modification time mtime)

```
$ touch afile
                            # create empty file
$ ls -l afile
-rw-r--r-- 1 nemo staff 0 Nov 3 11:18 afile
$ touch -t 196307200530 afile
$ ls -l --time-style=long-iso afile # mtime
-rw-r--r-- 1 nemo staff 0 1963-07-20 05:30 afile
$ touch -a -d "Thu, 1 Jan 1970 00:00" afile
$ ls -lu
                                 # -u for atime
-rw-r--r-- 1 nemo staff 0 Jan 1 1970 afile
```

```
$ stat newfile
                  # file or file system status
File: newfile
  Size: 0
                     Blocks: 0
                                       TO
Block: 4096 regular empty file
Device: 803h/2051d Inode: 656336 Links: 1
Access: (0644/-rw-r--r--) Uid: ( 1000/
                                          nemo)
Gid: ( 500/ staff)
Access: 1970-01-01 00:00:00.000000000 +0100
Modify: 1963-07-20 05:30:00.00000000 +0100
Change: 2023-11-03 11:22:16.429127716 +0100
 Birth: 2023-11-03 11:18:05.562583354 +0100
```

Η εντολή **mkdir** (make directory) δημιουργεί έναν ή περισσότερους καταλόγους. Για να δημιουργήσουμε έναν κατάλογο, είναι προφανές πως πρέπει να έχουμε το δικαίωμα εγγραφής στον κατάλογο δημιουργίας. Η σύνταξή της έχει ως εξής:

mkdir [OPTION]... DIRECTORY

Οι πιο σημαντικές επιλογές της είναι:

-m, --mode=MODE ορίζει τα δικαιώματα πρόσβασης του

νέου καταλόγου

-p, --parents δημιουργεί και τους γονικούς

καταλόγους αν είναι απαραίτητο

```
$ mkdir docs
                        # create directory docs
$ ls - ls docs
drwxr-xr-x 2 nemo staff 4096 Feb 27 12:01 docs
$ mkdir pics/private pics/public
mkdir: cannot create directory 'pics/private': No
such file or directory
$ mkdir -p pics/private pics/public
$ ls -l pics
total 8
drwxr-xr-x 2 nemo staff 4096 Feb 27 12:06 private
drwxr-xr-x 2 nemo staff 4096 Feb 27 12:06 public
```

Η διαγραφή ενός καταλόγου γίνεται με την εντολή **rmdir** (remove directory), η οποία έχει σύνταξη:

rmdir [OPTION]... DIRECTORY

Η εντολή απαιτεί ο προς διαγραφή κατάλογος να είναι άδειος, να μην περιέχει δηλαδή άλλα αρχεία ή υποκαταλόγους.

Οι πιο σημαντικές επιλογές της είναι:

- -v, --verbose εμφανίζει μήνυμα για κάθε κατάλογο που διαγράφεται
- -p, --parents διαγράφει και τους γονικούς καταλόγους

Η εντολή **mv** (move) μετακινεί αρχεία ή μετονομάζει αρχεία. Η σύνταξή της έχει τις παρακάτω μορφές:

mv [OPTION]... SOURCE DEST

mv [OPTION]... SOURCE... DIRECTORY

Η πρώτη μορφή χρησιμοποιείται για να μετονομάσουμε το αρχείο SOURCE σε DEST, ενώ η δεύτερη μορφή για να μετακινήσουμε το/τα αρχεία SOURCE στον κατάλογο DIRECTORY.

```
Ακολουθούν μερικά παραδείγματα της εντολής mv:
$ mv newfile oldfile # rename newfile to oldfile
$ ls -l oldfile
-rw-r--r-- 1 nemo staff 0 Jul 20 1963 oldfile
$ mv oldfile /tmp/testdir # move oldfile
$ mv /tmp/testdir/oldfile ./newfile # get it
back and rename it
$ 1s -1
-rw-r--r-- 1 nemo staff 0 Jul 20 1963 newfile
```

Τα αρχεία διαγράφονται με την εντολή **rm** (remove). Η σύνταξή της έχει ως εξής:

rm [OPTION]... FILE...

Οι πιο σημαντικές επιλογές της είναι:

-f, --force διαγραφή χωρίς ερώτηση

-i επιβεβαίωση διαγραφής από τον χρήστη

-r, -R, --recursive διαγράφει όλα τα αρχεία και τους καταλόγους αναδρομικά

-d, --dir διαγράφει άδειους καταλόγους

Ακολουθούν μερικά παραδείγματα της εντολής rm:

```
$ rm -i newfile  # remove interactive newfile
$ rm -f /tmp/* # remove force all files of /tmp
$ rm -d /tmp/testdir  # remove empty directory
```

Η εντολή rm -rf διαγράφει αναδρομικά αρχεία και υποκαταλόγους και για το λόγο αυτό θα πρέπει να χρησιμοποιείται με φειδώ, ειδικά μάλιστα όταν χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με χαρακτήρες "μπαλαντέρ".

Η εντολή **file** εξακριβώνει τον τύπο ενός αρχείου. Η σύνταξή της έχει τη μορφή:

file [OPTION]... FILE...

Το παράδειγμα που ακολουθεί δείχνει τη χρήση της εντολής:

```
$ file file.txt /usr/bin/hexdump
```

```
file.txt: ASCII text
/usr/bin/hexdump: ELF 64-bit LSB pie
executable, x86-64, version 1 (SYSV), dynamically
linked, interpreter /lib64/ld-linux-x86-64.so.2,
BuildID[sha1]=e2a2016fd3a7c7e9d1aba16317a116f359c
046ed, for GNU/Linux 3.2.0, stripped
```

Ερωτήσεις

